POŠTARINA U GOTOVU
CIJENA 3 DIN

OBITELJ

1931

BR 47

ILUSTROVANI TJEDNIK **OBITELJ** IZLAZI SVAKE NEDJELJE

PRETPLATA NA 3 MJESECA DIN 30·—. ZA INOZEMSTVO 3 DOLARA GODIŠNJE. — PRETPLATA SE PLAĆA UNAPRIJED

POJEDINI BROJ STOJI DIN 3.—

UREDNIŠTVO I UPRAVA, ZAGREB, TRG KRALJA TOMISLAVA 21. — TELEFON. 54-17. — ČEKOVNI RAČUN POŠT. ŠTED. BR. 33.536

Slika na omotu ovoga broja: VLADINA PALAČA U VATIKANU.

Pet jeronimskih putovanja

u godini 1932.

Za proljeće i ljeto g. 1932. vodi naš putnički odbor ovih pet putovanja u razne krajeve Evrope i Azije:

1. **PUTOVANJE „VELIKI TJEDAN U RIMU" od 20. do 29. ožujka 1932. Boravak u Rimu 6 dana. Zadržavanje u Bolonji i Veneciji. Putovanje u 3. razredu brzoga voza. Cijena Din 2250·— za putovanje stan i hranu. Tko bude želio, moći će posjetiti i Padovu, Napulj i Pompeje. Prijave se primaju do 1. veljače 1932. Kapara Din 500·—**
2. **HODOČAŠĆE U SVETU ZEMLJU od 27. travnja do 16. svibnja 1932. Boravak u Jerusalimu 7 dana, izleti u Betlehem, Emaus, Sv. Ivan na Brijegu, Betaniju, Jeriho, na Jordan i Mrtvo more, boravak u Nazaretu 3 dana, izleti na Genezaretsko jezero, u Kanu Galilejsku, u Kafarnaum, na Tabor, na Karmel, itd. Cijena 3. razred Din 7.700·—, 2. razred Din 12.500·—. Prijave se primaju do 1. veljače. Kapara 2000 Din.**
3. **PUTOVANJE NA SVJETSKI EUHARISTIJSKI KONGRES U IRSKU od 13. do 30. lipnja 1930. Zadržavanje u Milanu, u Parizu (3 dana), u Londonu (3 dana), u Dublinu (4 dana) i Cürichu. Putuje se u 3. razredu brzoga voza. Cijena Din 7000·— Prijave se primaju do 15. ožujka 1932. Kapara 2000 D.**
4. **PUTOVANJE U ATENU I CARIGRAD u mjesecu srpnju. Zadržavanje u Solunu, Ateni, Smirni, Mitileni, Carigradu i Sofiji. Putuje se u 3. razredu brzoga voza i u 2. razredu parobroda od Atene do Carigrada. Cijena Din 4.200·—. Prijave se primaju do 1. svibnja 1932. Kapara 1000 Din.**
5. **HODOČAŠĆA U SJEVERNA SLAVENSKA SVETIŠTA MAJKE BOŽJE: u Čenstohovu (Poljska) Svetu Goru (Češka) i Šaštin (Slovačka). Zadržavanje u Bratislavi, Trnavi, Krakovu, Varšavi, Poznanju i Pragu. Konačni program i cijena bit će objavljena.**

Za sva će ova putovanja svaki učesnik morati imati vlastitu putnicu. Sve upute daje i prijave prima

JERONIMSKI PUTNIČKI ODBOR
ZAGREB, TRG KRALJA TOMISLAVA 21

MEĐU ČITATELJIMA I ČITATELJICAMA

PITANJA:

240. Legija Stranaca. Da li bi mi znao tko reći adresu komande francuske legije stranaca (Legion d' étrangers)? Ci. — D. m.

241. Uzgajanje cijepljenog limuna. Slobodna sam zamoliti, da mi netko putem »Obitelji« javi, kako valja uzgajati cijepljeni limun. Što da se upotrijebi, da donaša plod, a da u jesen ne gubi list kao drugo ostalo voće? Molim cij. čitatelje za savjet.

Čitateljica, Sl. Požega.

242. Pretplata na znanstvene časopise. Htio bih se pretplatiti na neke znanstvene časopise, kakvih nemamo na našem jeziku i to njemačke, francuske, talijanske i američke. Želio bih, da mi netko, tko je već dobavljao iz inostranstva slične časopise, javi, kako je najzgodnije da ih naručim: da li direktno ili putem koje knjižare? T. Pr.

243. Masna koža. Imam masnu kožu, a to mi pravi velike smetnje: maže mi odijela, daje neugodni sjaj licu i kosi. Molim nekoga od čitatelja da mi javi, kako se najuspješnije dade odstraniti ili bar ublažiti ta masnoća kože. Koje sapune da upotrebljavam (dosada sam se uvijek prao običnim mirisavim sapunima)? Z. Z.

ODGOVORI:

238. Prehlada. Prehlada je zimi vrlo obična stvar. Nastaje redovito uslijed toga, što izlažemo tijelo naglim promjenama temperature, na pr. izlazeći iz ugrijane sobe na hladan znak, ili time što ne pazimo dovoljno na temperaturu okoline, dok mirujemo, na pr. dok čitamo u sobi. Uslijed ovakovih promjena u temperaturi i nepovoljne temperature za vrijeme mirovanja, mogu da se štetni mikroorganizmi (bacili) u našem tijelu razviju i tako dolazi do nekih poremećenja u organima, što nazivamo prehladom. Teško je odrediti neka sigurna sredstva, koja bi nas očuvala od prehlade. Najbolje je čuvanje (profilaksa), ako pomnjivo pazimo na to, da tijelo ne izlažemo nepovoljnim temperaturama i njihovim naglim promjenama. Svatko, tko je više puta bio prehlađen moći će iz iskustva da pronađe one uzroke, koji su kod njega redovito dovodili do prehlade (na. pr. čitanje u hladnoj sobi, naglo mijenjanje teške odjeće u laganu i obratno, mokre noge, kupanje u prehladnoj vodi i t. d.) pa će ih se čuvati. Ako je već navukao prehladu, onda je najprije potrebito da pazi, da ona ne pojača i da se ne ponovi. Prehlađen će dobro učiniti da se zadržava u toploj sobi, da prije spavanja, a i inače preko dana popije nešto toplo (mlijeko, čaj, limunadu) te da uzima kakav sirup. U ostale domaće lijekove se nije mnogo pouzdavati. Odlično je sredstvo proti prehladi (liječnici ga redovito propisuju), a služi za izbacivanje sluzi: Infusum Ipecacuanhae.

*Izdaje Konzorcij jeronimskih časopisa (predstavnik dr Josip Andrić). * Odgovorni urednik dr Josip Andrić, Zagreb, Trenkova 1.*
Za tiskaru odgovara V. Kirin, Zagreb, Deželićeva ulica 2.
Zaklada Tiskare Narodnih Novina u Zagrebu.

BROJ 47 OBITELJ GOD III

U ZAGREBU 22 STUDENOGA 1931

S prve stranice knjige života

Napisao Fridrik Muckermann D. I.

I izvan granica Njemačke poznato je ime učenog isusovca Fridrika Muckermanna, koji u javnosti cijele Njemačke uživa velik glas. Nas osobito zanima to, što taj učeni i slavni redovnik nastoji mnogo i oko toga, da katolici shvate važnost filma i kinematografije u današnjemu životu te da ne prolaze kraj tog tako važnog faktora zatvorenih očiju. Kad je prije nekoliko godina u Münchenu održan međunarodni katolički filmski kongres, na njem je Muckermann nastupio s predavanjem, koje je pobudilo opću pažnju.

Nedavno je Muckermann u jednom listu iznio zanimljive misli o temeljnoj nauci svoga života, pa ih radi njihove aktuelnosti donosimo i mi našim čitateljima.

»Što je temeljni nauk moga života? On je napisan u pravilama Družbe Isusove. Moglo bi se također reći, da je taj temeljni nauk: kršćanstvo u čistom ekstraktu. Gdje sam to najbolje vidio? Pred jednim od gorostasnih nekadašnjih isusovačkih samostana u Bijeloj Rusiji. Cigla tu leži do cigle anonimno. Ali svaka nosi gradnju. Kamen nije ništa, gradnja je sve. Ali i kamen je sve, jer bez njega nema gradnje. To je kolektivizam anonimne cigle. To je individualizam, koji na koncu sam sebe daje za općenitost. Oboje u jednom. Kolumbovo jaje za rješenje kvadrature kruga u naše doba.

Kakvi su današnji ljudi? Oni previše rade, a to je šteta. Baš zato postaju siromašni. Kad bi internacionalno dali Bogu nekoliko sati više u tjednu, nezaposlenost bi automatski padala. Tako su eto naše svečane službe Božje i propovijedi u gospodarskom pogledu dapače još i produktivne.

UNUTRAŠNJOST CRKVE BL. DJ. MARIJE U KRAKOVU Glavni oltar: plastika Wita Stwosza

To pripada mudrosti Crkve, koja je stara dvije tisuće godina i koja ne zaustavlja svoj tempo ni motore. Današnji mi se ljudi čine malko previše zavidni. Ja se veselim, što ništa nemam. Prosto bilo svakome milijunašu, koji sebi gradi krasnu vilu, koju ja promatram bez zavisti i — besplatno. On mora platiti vrtlara za ruže, koje i ja isto tako mogu promatrati kao i on. Tà ni on ih ne može pojesti. A imam i sunca, nešto zelenila, zraka, vode, ukratko od sviju onih velikih kapitala, koje je Stvoritelj sviju stvari osigurao prije, nego li što je za njima posegnuo čovjek. Tà vidio je unaprijed, da će njegovi dragovići ljudi razviti sklonost da zagrabe pandžama. Osim toga ljudi previše jadikuju. Uostalom jadikovanje je, kako Strindberg veli, njihov materinji govor. Ali ipak, kakvo je jadikovanje djeteta uz pregaču svoje majke! Mati smije kraj toga da se smješka. To nije ciničko, nego materinsko. Tà ona ima sredstava da dijete opet razveseli. Dosta je i komadić čokolade.

Ne ću da sudim o svijetu i povijesti. Mi znamo valjda samo prvu stranicu iz knjige života. A od kritičara se ipak traži, da čita barem nekoliko stranica dalje. To nažalost ovdje nije moguće. Dakle čekajmo s kritikom, dok ne budemo tamo

(Svršetak na strani 753.)

Dalmatinske crkve i Wawelska crkvica u Krakovu

NAPISAO DR IVAN ESIH

Si Deus nobiscum, quis contra nos. (Ako je Bog s nama, tko je protiv nas)[1])

Današnja duhovna prijestolnica Poljske, njezin vjerski i nacionálni sanktuarij, Krakow, svojim je neslomivim duhom sokolio ostale dijelove poljskoga narodnog teritorija i dizao visoko zastavu poljske nauke i kulture, kao i narodnog rada na periferiji. I kada je Zigmuntovo zvono navijestilo čudo slobode uskrsnule domovine, probudio se Krakow na novi život, lijep u veličanstvu svojeg kraljevskoga ruha i vjeran svojoj historijskoj ulozi, da kroz vjekove čuva stražu nad Wislom.

Sve je dragocjeno, što može razjasniti slavnu poljsku prošlost, dragocjen je svaki novi tračak svijetla, koji može rasvijetliti poljske historijske, umjetničke, i kulturne prilike iz doba prvih Piastovića, koji su organizirali državu iz prijestolnog dvorca na Wawelu. S velikim je zanimanjem primila poljska javnost vijest o otkriću i otkopanju prastare crkve Blažene djevice Marije, kasnije posvećene svecima Feliksu i Adauktu (slika1.) Nijedan posjetilac Wawela ne propušta prilike, da se zaustavi pred tom katoličkom starinom, koja nosi na svojim zidovima tisućgodišnji prah. Rezultate rada priopćio je restaurator Wawela prof. Szyszko-Bohusz.[2])

Da je ta crkva postojala negdje na Wawelu znalo se iz Dlugoszeva »Liber Beneficiorum«, koji ističe, da je davno sagrađena i očito je imala da služi poganskim bogovima.

Okrugla crkvica ima promjer 4.80 m; sa sve četiri su strane poluokrugle apside s polumjerom 1.40 m; visoke 6 m. Prozori su smješteni u apsidama i zacijelo negdje u gornjem dijelu cilindričke građevine pod kupulom. Građevina je izgrađena iz jedinstvenog materijala. To je pješčanik (Sandstein, sand-stone) uložen u tanke slojeve, spojene neobičnim mortom iz čistog vapna bez primjese. Sam kamen potječe iz naslaga, koje se nalaze u blizini Krakowa, u okolici Wieliczke. Krov je bio pokriven šindalom (šindrom); vjerojatno je, da su i apside isto tako bile pokrivene.

OTKRIĆE PRASTARE CRKVICE SV. FELIKSA I ADAUKTA na kraljevskom gradu Wawelu u Krakovu

O genezi i povijesti te građevine pisao je sam otkrivač prof. Szyszko-Bohusz.[3]) U svojoj raspravi (objelodanjenoj u »Rocznik krakowski) s dubokom erudicijom iznosi stručnu i naučnu analizu zidova. U ranoj kršćanskoj epohi takav je arhitektonski tip raširen na Istoku, u Perziji, Siriji i Armeniji; na Zapadu se razvija duguljasta građevina po sistemu bazilike, koja kasnije postaje općenitom u kršćanskoj arhitekturi u dugom intervalu vremena od romanizma do baroka. I na Zapadu je bilo okruglih građevina: one su u Češkoj i Moravskoj odigrale odličnu ulogu u romanskoj epohi. Napose su okrugle crkve s jednom poluokruglom apsidom bile veoma popularan tip. Do danas su u samom Pragu sačuvane tri takve svetinje, od kojih je najpoznatija na Višehradu; osim toga su mjestimice rasijane u austrijskim zemljama (Mödling, Hartberg i St. Lambrecht). I u samom Krakowu, na Skalci postojala je crkva takvog oblika, koja je skupa s kasnijom gotskom crkvom morala ustupiti u XVIII. vijeku novoj današnjoj građevini. Dok su u Češkoj i Poljskoj te male svetinje imale glavni cilj, da služe svim potrebama crkvenog kulta, dotle su slične, male središnje građevine Juga i Zapada bile podizane, da se u njima vrši samo jedna njegova funkcija — i to sakramenat sv. Krsta.

Prihvativši misao, da taj tip potiče s istoka, prof. Szyszko Bohusz drži, da su tu gradnju izveli došljaci iz zemalja s istočnom kulturom. Osim spomenutih ima još jedna zanimljiva rotunda u Moravskoj.

---

[1]) Udemo li u wawelski Zamek (dvorac) od južne strane katedrale vidimo renesansni portal (djelo Berecija) s tim natpisom, koji je bodrio i krijepio svakog Poljaka.

[2]) Prvi upravitelj radova oko obnove Wawela bio je arh. Zygmunt Hendel, uz kojeg je bio arh. Ignacy Sowinjski. Poslije njega g. 1916. preuzeo je vodstvo profesor Umjetničke akademije u Krakowu dr. Adolf Szyszko-Bohusz, koji je na tom položaju stekao velike zasluge. On je završio izvanjske fasade Zamka, restaurirao je vrata Wladyslawa IV. (oko katedrale), toranj Sobieskoga, Zygmunta III., niz dvorana i soba, t. zv. gotski paviljon. Osim toga je restaurirao vrata i fasadu t. zv. kraljevskih kuhinja, u kojima je otkrio rotundu sv. Feliksa i Adaukta, a u zidinama zamka — ostatke katedrale sv. Gereona, podigao je spomenik Koscinszke na bastionu Wladyslawa IV., udario je početak wawelskom muzeju sabirući slike, pokućstvo itd.

[3]) A. Szyszko-Bohusz, Rotunda sv. Feliksa i Adaukta (blažene djevice Marije) na Wawelu, Krakow, 1918.

Jedna od najstarijih i najljepših historičkih uspomena u Znojmu je kapelica sv. Katarine na gradu, koja se sada radi nepoznavanja njezina porijekla naziva »Poganska kapelica«, premda kapelica nema ništa zajedničkog s poganstvom (slika 2.). Kapelica potječe neosporno iz 12. stoljeća. U 13. stoljeću miješali su u čisti romanski novi gotski slog, čim je nastao t. zv. kasni romanski slog. Na kapelici sv. Katarine nema tom slogu ni traga. Jednostavnost građevine, premda je to bila kneževska kapelica, ukazuje na stariju romansku dobu, dakle na 12. vijek. Naziv »poganska« može se izvoditi i iz tradicije. Poznato je, da su u 13. vijeku latinski svećenici nazivali poganskim crkvama sve one crkve, u kojima se sačuvala stara slavenska služba Božja. Godine 1287. zove se kapelica Kraljevskom kapelicom, koja je bila filijalom crkve sv. Michala u Znojmu.

Tloris kapelice se potpuno slaže s tlorisima praških rotunda. Okrugla lađa ima promjer 6 i pô m, a od nje se izbočuje prema istoku apsida u manjem krugu s promjerom 4.60 m. Vrata u kapelicu vode u lađu, koja ima također 3 prozora, dva prema jugu, jedan prema zapadu; i apsida ima jedan prozor u osovini gradnje. Ponutrica je kapelice ispunjena krasnim slikama naslikanim na zidu u romansko doba. U apsidi je slika Isusova. Danas se kapelica sv. Katarine brižno čuva, a pristupna je javnosti samo u pratnji muzejskog osoblja. (v. Lidove noviny, Brno, od 2. rujna 1931.).

Resumirajući svoja istraživanja oko crkvice sv. Feliksa i Adaukta, tim osebujnim, u svojoj vrsti jedinim arhitektonskim ostatkom na poljskom tlu, piše prof. dr. Szyszko-Bohusz među ostalim i ovo:

»Rotunda, izgrađena na koncu IX. ili na početku X. vijeka kao crkva posvećena Majci Božjoj Mariji — u X. vijeku mogla je biti kratko vrijeme upotrijebljena kao poganska svetinja — ustrajala je bez promjene do godine 1.241., kad ju je utvrdio Konrad Mazowiecki. Od godine 1241. do 1340. napuštena je i zanemarena; god. 1340. restaurirao ju je Kazimierz Wielki i nanovo posvetio sv. Feliksu i Adauktu kao dvorsku kapelicu; tako je ostala do g. 1517., kada je prerađena u dvije sobe za stanovanje. U znatnom svom dijelu uništena je godine 1806., a otkrivena je i otkopana g. 1917.«

Upravo na temelju istraživanja kapelice, rotunde sv. Feliksa i Adaukta došao je dr. Szyszko Bohusz do zaključka, da je koncem 9. ili početkom 10. vijeka bio »Krakow, jedan od gradova, a možda i prijestolnica vojničkog, poganskog kneza; tako je i bio sastavni dio snažne velikomoravske države«. Josef Strzygowski[4]) priopćio

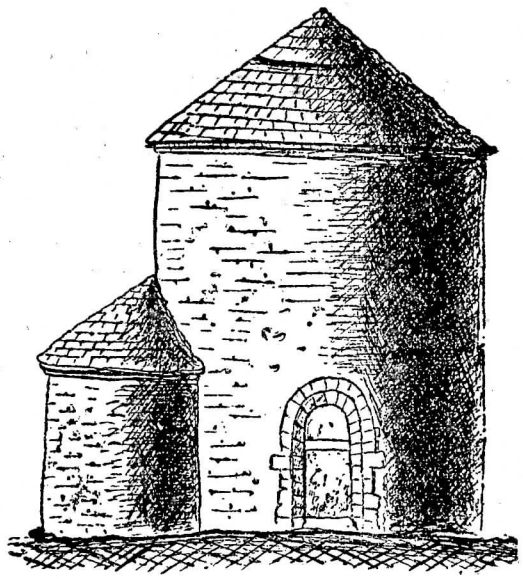

KAPELICA SV. KATARINE U ZNOJNU

je u trećem svesku »Pamientnika Warszawskog« (1929.) svoju raspravu pod natpisom »Otkrića na Wawelu i uporedna istraživanja ummjetnosti«. Svoju temu, iscrpljivo obrađenu u djelu »Altslawische Kunst« (Augsburg, 11929.), raspravio je u rečenom članku s osobitim obzirom na Poljsku.

Prema Strzygowskom kapelica Feliksa i Adaukta ne predstavlja tip crkve, na kakvu su priučeni stanovnici zapadne Evrope. Ta okrugla građevina tu nema ništa zajedničkog s tim, što mi u zapadnoj ili istočnoj Evropi označujemo imenom crkve. Na rimokatoličkom tlu se razvija tip duguljaste crkve.

(Svršit će se.)

[4]) Josip Strzygowski profesor povijesti umjetnosti u Grazu, sada u Beču istupio je svojim djelima u doba, kada je u svijetu triumfirala teza o artističnom primatu Rima, koji je bacao svjetlo na čitavi Imperium Romanum. Istočno kršćanstvo — tako se tada mislilo — igralo je samo receptivnu ulogu. Strzygowski je napisao ova djela: Orient oder Rom, Hellas in des Orients Umarmung, Ursprung und Seig der altbyzantinischen Kunst oder Kleinasien, Ein Neuland der Kuntsgeschichte. Već sam natpis njegova djela »Istok ili Rim« veoma je karakterističan: on tim pitanjem nastoji u svakom svom djelu, da oduzme nešto od dodadanjeg primata Zapada. Strzygowski naročito ističe svuda značenje Bizanta, Male Azije i koptijske umjetnosti. Arheološka otkrića u Albaniji potiču u njemu misao o altajsko-iranskoj genezi germanske ornamentike. (v. Die Baukunst der Armenier 2. sv. 1918.) Daljnja su mu djela Ursprung der christlichen Kirchenkunst i Die Landschaft in der nordischen Kunst, zatim Heidnisches und Christliches um das Jahr 1000 Altslawische Kunst i Staro hrvatska umjetnost (i njem. izdanje Matice Hrvatske). Osim toga napisao je i oko 200 manjih rasprava.

Strzygowski je zauzeo antihumanističko stanovište. On nastoji da rehabilitira sjever i da ga otme iz zagrljaja humanizma, koji mu je nametnula Crkva, država i nauka. Strzygowski je u krilu Međudnarodnog instituta za istraživanje projektirao Internationale Gesellschaft für vergleichende Kunst.

Strzygowskog, koji je u svojim istraživanjima na sugestivan i individualan način ocijenio stvaralačke snage Sjevera, Juga i Istoka, zovu brojni njegovi pristaše pravim Mysterium fascinans u sferi nauke. (v. Studien zur Kunst des Ostens Josef Strzygowski zum sechszigsten Geburtstage, von seinem Freunden und Schülern Wien u. Helerau, 1923.). I ako se Strzygowski smatra ostentativno Nijemcem, ipak Poljaci nalaze u njem psihičku srodnost, izraslu iz rasnih predispozicija. (M. Walicki: Sylwety: Jozef Strzygowski, Pamientnik Warszawski, 11929. 2. sv. 105—114.).

OTKRIĆE EVROPE

NAPISAO ACHILLE CAMPANILE

Mir, učeni mladi Inka, stupio je dne 15. listopada god. 1490. u tada još neotkrivenoj Americi pred vladara i rekao: »Lsdaigap, bima turfelsin tacaramallet.«[1]

Vladar ga ne vjerujući pogleda, misleći da se pred njim nalazi luđak. Zatim odgovori: »Fraralon matzekon vaspaton.«[2]

Ali Mir s dubokim osvjedočenjem ostade kod svoje tvrdnje: »Pirmalzin buba.«[3]

Vladar se zamisli, nabere čelo i konačno slegnuvši ramenima reče: »Spima Rgozetal firanolt s'amurai.«[4]

Mjesec dana, ispunjen pripremama, prošao je vrlo brzo. A na koncu mjeseca stupi mladi učenjak na čamac pun brodskog dvopeka i zaputi se u nepoznate krajeve. Veliko mnoštvo ljudi mahalo je s obale rupčićima, želeći hrabrom mladiću sretan put.

Mir je bio sasvim sâm. Nitko nije htio da s njime dijeli opasnosti te vratolomne ekspedicije. I dok je čamac odmičući od obale postajao sve manji, dok se nije sasvim izgubio u horizontu, neki od ljudi na obali pomisliše: »O luđače! O hrabri luđače!«

Putovanje je trajalo oko tri mjeseca. Prvi dani putovanja proðoše vrlo sretno; ocean je pod plavim nebeskim svodom bio miran i tih. Miru je vrijeme prolazilo bez osobitih promjena. Trošio ga je u jelo, spavanje i ispitivanje horizonta. Da razbije dosadu, opisivao je utiske s putovanja na maloj kamenoj ploči. Kako je poznato, Inke su pisali slova režući ih u kamen. U unutrašnjosti Perua može se još i danas naći čitave biblioteke ispunjene ovakvim rukopisima.

Ali putovanje nije uvijek bilo tako povoljno. Mladić se dapače morao dva puta da bori s olujom. Prvi put se to desilo nakon 20 dana putovanja. Usred noći probudi Mira užasna huka mora. Gromovi su tutnjili i munje sijevale, ogromni ponori rastvarali su se među valovima, i more je Mirov čamac čas podizalo u nebeske visine a čas spuštalo u tamne dubine.

Mir, sav izmučen morskom bolešću, zaželi, da se nije nikad ukrcao na čamac. Njegova vjera poče da se koleba. Nije šale otkriti novi kontinent. Lako je otkrivati kontinente, dok čovjek u laboratoriju račune za računima drlja po kamenim pločicama, ali je to u praksi sasvim nešto drugo. Psihologija čovjeka, koji otkriva nove kontinente je sasvim drugačija nego psihologija običnog putnika. Činjenica je, da onaj koji polazi da otkrije novi kontinent, vrlo dobro zna, koji kontinenat ostavlja, ali nikad sigurno ne zna, koji će pronaći.

Druga oluja zatekla je hrabrog istraživača nekoliko dana kasnije. Ova je bila mnogo strašnija od prve. Laganome čamcu prijetila je nekoliko puta opasnost, da ga oceanske dubine progutaju. Trebalo ga je olakšati. Mir najprije baci u more sve, što je bilo suvišno, onda sve, što je bilo samo korisno, zatim ono, što je bilo manje nužno te konačno i ono, što je bilo najpotrebitije. Bacao je redom u vodu: odjeću za presvlačenje, oružje, alat, teže životne namirnice, znanstvene aparate i konačno kamene ploče, na kojima je bilježio utiske s putovanja. Tužna srca gledao je, kako dragocjeno kamenje nestaje u zapjenjenom moru.

Ali se činilo, da sve to nije dovoljno. Čamac, iako je bio sasvim prazan, bio je još uvijek pretežak. Tada na čas učeni mladić pomisli, (o divna požrtvovnosti!) da čamac olakša tako, da sam iz njega iskoči. Ali razmislivši malo potanje čitavu stvar, dođe željeznom logikom do zaključka, da će biti bolje, ako čamac baci u more; tâ čamac je bio mnogo teži od njega.

Dugo se Mir borio sâm sobom, ne znajući, što da učini. Teško je kazati, koliko je potrajala ta duševna borba: satovi su trajali čitave godine.

Mladi istraživač bio je već prije vezao uz svoje tijelo lagani čamac, da ga ne bi jači valovi odnijeli. Junački se borio proti razbješnjelom elementu, ali je ta borba bila nejednaka — more je bilo jače. Konačno se Mir odluči. On olakša čamac, bacivši se u more. Ali istog časa potonu u dubinu. Možda bi ipak bio bolje učinio, da je čamac bacio u more.

Osjeti, da je izgubljen. Jedan golemi val podigne ga uvis, a zatim jurnu s njime u dubinu. Nadođe i drugi val i taj udari njime u nešto tvrdo, oštro.

Mir izgubi svijest.

*

Kad se opet osvijestio, nalazio se na krevetu u jednoj ribarskoj kućici. Oko njega su stajali ljudi i žene, znatiželjno ga promatrajući i razgovarajući međusobno nekim čudnim, njemu nerazumljivim jezikom. Mir razumje, da se nalazi na kontinentu, koji je on prvi otkrio, ali u prvi mah ne progovori ni riječi. Donesoše mu hrane, ugrijaše ga i obukoše. Zatim počeše da ga ispituju, ali on nije odgovarao. Prvo zato, da se prenaglim izjavama ne bi kompromitirao, drugo zato, jer mu ne bi vjerovali, i treće zato, jer nije razumio ni riječi. Gledao je oko sebe i slušao. Budući da je imao osobit dar za jezike, nije dugo potrajalo i on nauči da razumije i govori jezik stranaca. Sazna, da su ga njegovi gostoprimci ribari jedne olujne noći našli na obali i odnijeli u svoju kuću. Najčudnije je dobrim ribarima bilo, da se je jedan čovjek za vrijeme te oluje,

[1] »Veličanstvo, pomnjivim računanjem došao sam do uvjerenja, da s onu stranu Oceana postoji nepoznati kontinent.«

[2] »Nosi se!«

[3] »Uvjeravam Vaše Veličanstvo, da su moji računi sasvim pouzdani i ja sam spreman, da se ukrcam na brod, da otkrijem taj kontinent. Hoće li se Vaše Veličanstvo udostojati, da dade previšnju privolu za ovaj moj pothvat?«

[4] »Dä.«

koja je trajala nekoliko dana, usudio otpustiti na more. To zanimljivo pitanje se među njima raspravljalo na dugo i široko, kao i pitanje, zašto mladi brodolomac na njihove upite ne odgovara i ne odlazi.

Jedne večeri. nekih deset dana nakon brodoloma, na začuđenje sviju, ispravi se Mir na krevetu i zamoli, da mu donesu jednu pećinu. Dobri ribari začuđeno pogledaše jedan drugoga i počeše da se odmiču od kreveta. Ali Mir ostane kod svog zahtjeva. Ribari mu rekoše, neka sada spava, a da će mu sutra ispuniti želju i donijeti zatraženu pećinu. Tada im Mir sav oduševljen ispriča, da je on otkrio njihovu zemlju i zatraži, da smije govoriti s kraljem.

Mirove riječi napraviše u mirnoj ribarskoj kući čitavu uzbunu. Djeca stadoše da veselo plješću rukama, ali ih otac strogo pogleda i oni umukoše. Žene stadoše da se sakrivaju za leđa svojih muževa; svi su šutke i sa strahom promatrali Mirove kretnje. Mir ponovi radosnu vijest. Na to se najstariji ribar približi vratima i reče mu, neka se ispava, a sutradan da će ga najaviti kralju. Zatim izađe iz sobe. Ostali pođoše za njim i zatvoriše vrata.

Sutradan dođe jedan bradat ozbiljan čovjek sa dva blijeda pratioca u Mirovu sobu. Mir ga odmah upita, može li otići kralju. Ali bradati čovjek odgovori, suho i kratko: »Doskora« i položi mu ruku na čelo. Na to ostala dvojica priskoče i donesu nekakav vrč, a jedan ga ubode malim čeličnim nožem u ruku.

Mir skoči s kreveta i poviče: »Razbojnici!« Sav bijesan poče da se nabacuje na ljude svime, što mu je do ruku došlo. Ali ona trojica baciše se na nj, zavezaše ga čvrstim konopima i odvukoše iz kuće.

Mladome učenjaku počela je njegova pustolovina da prisjeda. Postalo mu je jasno, da je zarobljen. Nije više želio ništa drugo, nego da se može povratiti u svoju daleku domovinu, a da za ovaj kontinent misli, da ga nikad i nije otkrio. Tim više, što su ljudi na tom kontinentu bili doista vrlo čudnovati. Nije mogao ni dvije pametne riječi da progovori sa svojim tamničkim drugovima. Bili su to neki neodgojeni, srditi ljudi, bez zdravog ljudskog razuma.

Jednog dana dođe bradati čovjek, koji je Miru toliko zla bio skrivio, pregleda ga i reče nekoliko riječi čuvaru zatvora. Sutradan otkrije Mir na svoje veliko čudo, da je pušten na slobodu.

Duboko je udisao svježi, slobodni zrak. I ne znajući, kuda ide, šetao je gradom, progonjen mišlju, da se provrati u domovinu. Ali kakvim sredstvima? Tko će mu dati lađu? Zar će se opet usuditi da pođe preko Oceana na slabašnom krhkom čamcu?

Odjednom se zaustavi i udari šakom u čelo: »Imam ideju! Našao sam rješenje!«

»Bože dragi, pa to je najjednostavnija stvar na svijetu«, pomisli Mir požurujući korak. Upita jednog prolaznika za put i nakon pola sata trka nađe se pred kraljevskom palačom. Nakon nekoliko dana uzaludnih pokušaja i molbi, konačno mu uspije da bude primljen kod kralja u audijenciju.

Stupivši pred kralja, Mir se nakloni i reče: »Veličanstvo, pomnjivim računajem došao sam do uvjerenja, da s onu stranu Oceana postoji nepoznati kontinent.«

»Nosite se!« — odgovori kralj. — »Vi fantazirate!«

»Uvjeravam Vaše Veličanstvo, da su moji računi sasvim pouzdani i molim Vas, da mi dadete sredstva za ekspediciju. Tri jedrenjaka će biti dosta. Promislite, Veličanstvo: čitav golemi konnent za tri jedrenjaka!«

Kralj se zamisli. Bio je od prirode neodlučan i sumnjičav. Konačno reče: »Neka bude!« i ministru mornarice, koji se slučajno tu nalazio zapovjedi da preuzme stvar u svoje ruke. Pri oproštaju zaželi kralj mladome učenjaku, koji se sav rastapao od zahvalnosti, mnogo sreće. Nije, istina, skrivao svoju sumnju u uspjeh ekspedicije, ali je primjetio, da je njegova dužnost, da podupre svaki smjeli pokušaj.

U času, kad je Mir upravo izlazio iz sobe, pozove ga kralj natrag. »Oprostite« — reče — »kako se zovete?«

Mir se na čas nađe u nedoumici, nije bio spreman na ovakav upit. Ali ta nesigurnost potraja samo trenutak. On pribere brzo sve svoje znanje o jeziku te zemlje i smisli jedno ime, koje mu se učinilo zgodnim i dostojanstvenim.

»Kristof Kolumbo« — odgovori on.

I izađe iz dvorane.

Ostalo je poznato.

Ekspresna pruga iz Trsta za Sjevernu Ameriku.

Poštanska pruga iz Splita za Južnu Ameriku.

LLOYD TRIESTINO

Ekspresne pruge za Atenu, Carigrad, Egipat, Indije i Daleki Istok.

IZRAVNA BRZA PRUGA ZA SVETU ZEMLJU

Putničko-teretne pruge za Levant i Crno More.

Sve upute daje besplatno:

Glavno zastupstvo:

COSULICH LINE, ZAGREB

Starčevićev trg broj 6

i podzastupstva: Beograd, Bitolj, Dubrovnik 2, Korčula, Ljubljana. Makarska, Šušak, Split, Šibenik i Vel. Bečkerek

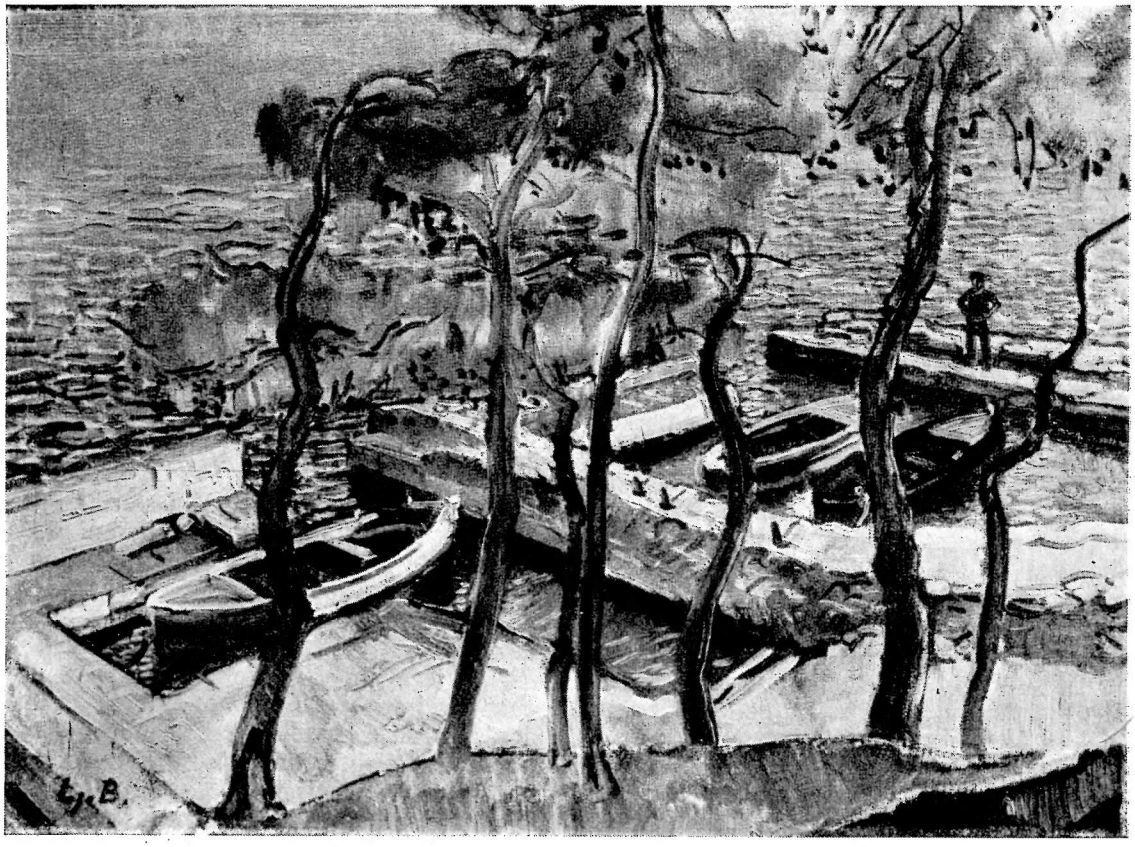

PEJZAŽ – NASLIKAO LJUBA BABIĆ

BABIĆ, BECIĆ, MIŠE

(UZ IZLOŽBU SLIKA U UMJETNIČKOM PAVILJONU U ZAGREBU OD 15. XI DO 1. XII.)

NAPISAO IVO HORVAT

Imena Babić, Becić, Miše poznata su kao umjetnički trio, koji unosi u naše slikarstvo pozitivni umjetnički elemenat i evropsko mjerilo. Iako naša šira javnost nije navikla gledati djela, koja rješavaju savremena pitanja obzirom na sadržaj i tehniku, ipak je njihova prošlogodišnja izložba bila svestrano primljena s dosta razumijevanja. A poslije izlaganja njemačkih i francuskih slikara u Zagrebu, njihov je ugled vidno porastao, jer je naša publika dobila mogućnost da isporeduje našu umjetnost sa stranom, a rezultat toga je taj, da smo došli do spoznaje, da imade kod nas umjetnika, koji ni u čemu ne zaostaju za savremenim svjetskim majstorima, što više gdješto ih i nadvisuju. U prvom redu dolazi tu u obzir umjetnički trio: Babić, Becić, Miše. O tom nas uvjerava i ovogodišnja izložba njihovih slikarskih radova.

Ako imademo na umu, da umjetnost u našem ambijentu dobiva veoma malo potstreka, i da se umjetnici u svom progresu moraju boriti s materijalnim poteškoćama i velikim nerazumijevanjem, onda se moramo začuditi do kakvog se savršenstva razvila kod nas likovna umjetnost i slikarstvo. Jer dok su se u drugim granama umjetnosti, na pr. u slikarstvu i muzici, jače afirmirali tek pojedinci, dobili smo u kiparstvu i slikarstvu čitave grupe, koje pretstavljaju u našem domaćem, a i u svjetskom umjetničkom životu trajne vrijednosti. Slikari Babić, Becić, Miše nisu uz moderne probleme, obzirom na sadržaj i tehničke mogućnosti stvaranja, prošli zatvorenih očiju. Ali danas su oni izgrađene ličnosti, i svaki od njih imade posebnu tehniku, koja najbolje pristaje njihovom temperamentu i duševnoj fizionomiji. Babić je bogat koloritom, ali ne prelazi ipak u krajnji individualizam, Becić iskače svojom plastikom, a Miše postizava efekte čistom bojom. U jednom se slažu sva trojica: zabacujući različne manire, i jeftine efekte, ne prave nikakvih kompromisa, već se predaju umjetnosti svom iskrenošću, zato i njihove slike djeluju snažno i uvjerljivo. Putovi su im različni, ali cilj je isti: stvarati zdravu, iskrenu i proćućenu umjetnost; umjetnost, koje uspjeh ne će ovisiti o momentanom raspoloženju i ukusu.

Ljuba Babić. Rodio se 1890. u Jastrebarskom. Maturirao je u Zagrebu, iza toga je studirao na zagrebačkoj Umjetničkoj školi i Münchenskoj akademiji, a zatim je boravio u Francuskoj i Italiji. Izlagao u mnogim većim mjestima kod nas, a osim toga u Beču, Rimu, Parizu, Zürichu, Varšavi, Lavovu, Barceloni, New-Yorku i Londonu. Poznat je i kao odličan ilustrator knjiga, a radi i kao scenograf u zagrebačkom kazalištu. Profesor je na Umjetničkoj akademiji u Zagrebu. Moramo spomenuti, da g. Babić ne djeluje samo praktički, već svestrano poznaje umjetnost i s teoretske strane, i u tom pogledu služi kod nas kao jedan od najautoritativnijih teoretika. Na ovoj je izložbi izložio oko dvadesetak uljenih slika, zatim nekoliko litografija i fotografija scenerija. Većim dijelom obrađuje lički i dalmatinski pejsaž. Slike mu usprkos nervoznijih poteza daju dojam skladnosti. Tehnikom vlada savršeno.

Vladimir Becić. Rodio se 1886. u Slavonskom Brodu. Maturirao je u Osijeku. Studirao je na slikarskoj akademiji u Münchenu, zatim u Parizu. Izlagao je po svim našim centrima, pa vani u Parizu, Rimu, Zürichu, Filadelfiji, Barceloni, Ženevi i Londonu. Danas radi i pedagoški kao profesor Umjetničke akademije u Zagrebu.

Izložio je većim dijelom bosanske pejsaže i par slika mrtve prirode. Osobito je interesantna velika uljena slika koja prikazuje njegovu porodicu. Snažnim i energičnim potezima postizava osobitu slikovitost i uopće potcrtava u svojim djelima plastični dio. Iz njegovih slika upoznajemo umjetnika širokih dimenzija, koji svagdje naglašava sređenost, jakost i snagu.

PEJZAŽ — NASLIKAO VLADIMIR BEC

DJEVOJČICA U PLEIN-AIRU
Naslikao Jerolim Miše

Jerolim Miše. Rodio se 1890. u Splitu. Ondje je i maturirao, zatim je polazio Umjetničku akademiju u Zagrebu, iza toga je pošao na studij u Rim i u Firencu. Više puta je izlagao u Splitu i Zagrebu, a također i u inozemstvu: u Parizu, Filadelfiji, New-Yorku i Londonu. Na ovoj je izložbi izložio oko 25 slika. Većim su to dijelom dalmatinski pejsaži sa Kalamote blizu Dubrovnika, zatim imade nekoliko slika mrtve prirode, portreta i figura. Miše je čisti kolorist, i zato on bira onakove mouve koji najbolje pristaju njegovoj tehnici. Boje ne miješa ni ne razređuje, već zgodnom kombinacijom postizava perspektivu. Motivi su mu redovno puni osjećaja i nježnosti. Njegove slike djeluju kao meka lirika. Njegova umjetnost sliči muzici, u kojoj dolazi osjećajnost najviše do izražaja. Njegov živi dalmatinski temperament nalazi u velikoj mogućnosti kombinacije boja široko stvaralačko polje i na tom se polju on najrađe i najslobodnije kreće i najuspješnije radi.

SVETA ELIZABETA U FILMU

PRIGODOM 700. GODIŠNJICE NJEZINE SMRTI

Ove godine navršava se sedma stogodišnjica od smrti sv. Elizabete, turinške grofice. Teško da je ijedno žensko lice među svetima tako poznato, tako privlačivo kao ova junačka žena, svetica bijednih, zapuštenih, bolesnih i gladnih. Navlastito je štovana u Njemačkoj, tako da pjesnik Heinrich von Stein veli o njoj da je »njemačka narodna svetica«, a glasoviti glazbenik Wagner opjevao ju je u svojoj operi »Tannhaüser« i tako ovjekovječio u umjetnosti.

Sv. Elizabeta rodila se god. 1207. kao kćerka ugarskog kralja Andrije II. i njegove supruge Gertrude, koja je bila iz kneževske meranske kuće. Već u četvrtoj godini, god. 1211. zaručiše je, po tadanjem običaju, za tirinškog grofa Hermanna, ali ovaj umrije već god. 1216., kad je Elizabeti bilo 9 godina. U nju se međutim nakon smrti mladog grofa zaljubi njegov brat Ludwig i taj je vjenča god. 1221. Njemu je bilo tada 21, a njoj 14 godina. Iz tog braka poteklo je troje djece: sin Hermann i dvije kćerke Sofija i Gertruda.

Od svoje najranije mladosti pokazivala je Elizabeta osobitu ljubav prema siromasima i bijednima i pobožna legenda priča mnogo divnih zgoda o toj njenoj ljubavi, kao na pr. onu, kako se je kruh, koji je ona potajice dijelila siromasima, pred očima grofovske porodice pretvorio u ruže. Kad su prvi franjevci došli iz Italije u Njemačku, Elizabeta ih je srdačno primila te im sagradila samostan u Eisenachu. Ona sama stupi u treći red sv. Franje i obuče redovničku odjeću.

ELIZABETA SKIDA U CRKVI SVOJU KRUNU S GLAVE

moleći se kao dijete s majkom i videći, kako Isus ima trnovu krunu na glavi

God. 1227. pođe Elizabetin suprug grof Ludwig sa Fridrikom II. na krstašku vojnu, ali već iste godine pogine u bitci kod Otranta. Smrt Ludwigova bila je težak udarac za Elizabetu, ali se ona ponizno pokori Božjoj volji. Kad su joj izručili lijes s kostima Ludvigovim, rekla je: »Zahvaljujem ti, Bože, da si me milostivo utješio poslavši mi smrtne ostanke moga muža. Ti znaš, kako sam ga silno ljubila, ali ti ja ne otimam Tvoga mrtvoga, koji se je sam žrtvovao za spas svete zemlje;

ELIZABETA OTKRIVA KRIŽARSKI VITEŠKI ZNAK SVOGA MUŽA

ELIZABETI MEĆU KOPRENU MJESTO KRUNE NA GLAVU

ELIZABETA DOLAZI BOLESNICIMA DA IH NAHRANI

kao što sam ga i ja žrtvovala. Kad bih ga opet mogla dobiti, dala bi čitav svijet za njega, i išla bi s njime da prosim. Ali proti Tvojoj volji, ne bih htjela ni da ga jednom vlasi otkupim. Predajem se Tvojoj milosti. Neka se Tvoja volja vrši na nama.«

Umrla je 17. studenoga god. 1231. vršeći do svoje smrti djela milosrđa prema bijednicima. Proglašena je svetom god. 1235., a nad njenim grobom podignuta je prva gotska crkva u Njemačkoj.

Prilikom Elizabetinog jubileja snimilo je njemačko filmsko društvo »Leo-Film« u Münchenu prekrasan film, u kome je prikazan život svete grofice. Film ima naslov »Sveta Elizabeta u našim danima«, a po prvi put je javno prikazivan na »katolički dan« u Nürnbergu. U filmu su osobito lijepo obrađeni prizori, koji prikazuju sv. Elizabetu, kako dijeli milostinju siromasima i njeguje bolesne. Nastojalo se u svemu vjerno prikazati duh vremena, te je tako film historijski poučan.

ELIZABETA KAO REDOVNICA

ELIZABETA NA SMRTNOJ POSTELJI

UKLETI PLOVCI

ČEŠKI NAPISAO JULIJE ZEYER
PREVEO MAKSO KUNTARIĆ

(NASTAVAK)

No kad su se ujutro probudili, nijesu već ležali na svilenim jastucima u zlatnom krevetu, nego na dnu svoje korablje, koju su bacali valovi nemirnoga mora amo tamo. Ostrvo Bogatstva i palača Obilatosti nestali su bez traga, kao što se san o sreći razilazi u ništa, ako mu je temelj grubo sjetilni, na štetu prave sreće, koja dolazi iz naše unutrašnjosti. Plovci su bili kao prenerađeni. Bili su posramljeni i zbunjeni i nijesu dizali ni očiju na Maelduna, koji se zadovoljno smješkao, jer ga nije mamilo ono, što je njih mamilo, pa stoga nije bio razočaran nestankom te tobožnje sreće kao oni.

Druge su noći poslije te pustolovine čuli u daljini na sjeveroistočnoj strani ječanje mnogih glasova, koji su pjevali nekakve psalme. Pošli su stoga smjerom, odakle su dolazili ti glasovi, da doznaju, što to znači. O podne drugoga dana ugledali su napokon ostrvo s mnogim krasnim drvećem. Stajala su ta stabla, koje sama za se, koje u skupovima, ali su njihove grane bile kao nasute različnim pticama, bojâ različnih, a sve su ptice onda pjevale i cvrkutale ljudskim glasovima, i to su dakle bile one pjesme, koje su čuli izdaleka u noći na moru. Ugledali su ujedno starca visoka stasa, sasvim bez odijela i ogrnuta samo bijelom kosom, koja je sezala na zemlju, pa je sačinjavala prostran i gust plašt. Kad su pristali uz žamor ptica govornica, upitali su ga, tko je i odakle potječe.

»Potječem iz Erina kao i vi,« odgovorio je, i čim je počeo govoriti, mukom su ptice zamuknule, te je nastala svečana i duboka tišina.

Onda je starac poveo svoje goste pod drveće, donio im jela, voća i meda, pa dok su oni tiho jeli, počeo je opet ovako govoriti:

»Pred davnim, davnim vremenima, tako davnim, da više ni broja tim godinama ne mogu pamtiti, pošao sam jednoć na put u maloj lađi. No samo što sam se odbio od obale, počela se moja lađica bacati amo tamo, kao da se htjela prevrnuti. Vratio sam se stoga na kopno i izrezao nekoliko komada zelena busena iz očinskoga luga, da s pomoću njih napravim ravnotežu svojoj lađici sagrađenoj od volovske kože. Onda sam plovio dalje. Ne znam, kako sam dugo plovio, dok sam doplovio amo. Ovdje je bila pličina, lađa se moja prevrnula i komadi busena iz očinskoga luga ovdje se primili. Tako je nastalo ostrvce, tako maleno spočetka, da sam na njem jedva mogao stati. Ali se s voljom Božjom dogodilo, da se svake godine od onoga dana uvećalo za cijelo kopno u duljinu i širinu moga ostrva, i tako je raslo dugi vijek, dok nije doseglo do današnjega dana opseg, koji sada vidite, a u stanoviti je dan svake godine dao Bog, da izraste jedno stablo, dok se moje ostrvo nije obilato zazelenilo! Sada sam star tako, te je kako vidite moja kosa postala tako duga, da me obavija od tjemena do peta!«

Maeldun i njegovi drugovi veoma su se čudili svemu, što su vidjeli i čuli, a Maeldun reče:

»Ako nas napunjava divljenjem, što nam pričaš, upravo nas preneražava, što ove ptice na drveću pjevaju ljudskim glasom. Čuli smo ih iz daljine u noći; a kakvu imaš nad njima moć, da zašute, da ne bi smetale tvomu govoru svojim cvrkutanjem?«

»Ptice, koje vidite na drveću,« odgovori čudni starac, »to su duše moje djece, unuka, praunuka i njihova potomstva. Čim je koji od ih u Erinu umro tečajem vremena, priletjela je njegova duša amo, da sa mnom ostane sve do konca vijekova. Ovdje čekamo posljednji sud. Anđeli nam donose kod izlaska sunca potrebita jela, jer ih kao ja uživaju i te duše u obliku ptica, koje pjevaju, i tako ćemo, kako ti kažem, ostati zajedno sve do konca vijekova.«

Maeldun i njegovi drugovi šutjeli su, no sve im je to bilo tako čudno, da tomu nijesu sasvim vjerovali. Premda nijesu odavali svoje sumnje nijednom riječju, ipak je to starac opazio, pogledao ih je i nasmjehnuo se sanjarski. Uzdahnuo je i onda rekao:

»To je sudbina čovjeka, slaboga stvora, da neprestance sumnja i misli, da moć Božja ne doseže dalje nego njegovo kukavno iskustvo! Hoćete li, da vam pričam o čovjeku pobožnom i čestitom, ali koji je sumnjao kao vi, a kojega je onda iskustvo poučilo o istinitosti onoga, o čem se usudio sumnjati?«

»Oprosti nam, jer nijesmo savršeniji nego što upravo jesmo,« odvratio je Maeldun, »pa nam pričaj, jer imade žara u zvuku tvoga glasa, a nešto proročko u tvom oku, da ne potrebuješ ni velike rječitosti, kako bi sumnjičave uvjerio.«

Starac se opet nasmjehnuo, zašutio i onda počeo uz šum vode, što je tekla oko ostrva, i uz žuto svijetlo sunca na zalasku ovako pričati:

»Stajao je bijeli samostan kod dubokoga, no malenoga jezera, usred starih, tamnih šuma. Živjeli su u njem pobožni monasi daleko od svijeta i njegove buke, zakopali se u molitve i razmatranja i činili su svojim bližnjima svako dobro, koliko je bilo samo u njihovoj moći.

Jedan od njih, jedan od najmlađih, zvao se brat Ambrozije. Misao je njegova bila uzvišena iznad svega, ljubio je ozbiljne nabožne pjesme, a na krilima sanjarske glazbe rado se dizala njegova duša u visinu najčišćih osjećaja. Rado je čitao i knjige, koje rade o istini i slavi Božjoj, pa se često zamislio nad starim pergamenima ispisanima rukom davno umrle braće samostanske. Razmatrao je o tom, što su ondje pričali, a duboko su ga se doimala tumačenja čudesa dragoga Spasitelja čovječanstva, o njegovoj muci i o slavnoj nauci, koju je širio na utjehu onima, koji trpe na zemlji, a kojima će raj biti jednoć nagradom.

Jednom je prije dana ustao brat Ambrozije i ušao u tamnu crkvu, kamo ga vukla vruća molitva. Sjedio je pod svodom bogato ukrašenim rijetkim slikarijama. Kad je kleknuo, vidio je pred sobom otvorenu knjigu, koju je jedan od braće zaboravio jučer na onom mjestu. Bila je to knjiga stara, pisana zlatnim pismom, koje se sjalo među naslikanim cvijećem. Na kraju lista bio je naslikan cio oblak svijetlih anđela, oči su se njihove dizale k ružičnom nebu, a srebrni se prutak propleo providnim njihovim krilima, a na tom su prutku stajale ove riječi: »A u raju je Božjem sreća i radost bez kraja, nijedno uho nije čulo, nijedno oko vidjelo, koliko ima ondje sreće, a stoljeća ondje prolaze kao na zemlji čas.«

Brat se Ambrozije blaženo nasmjehnuo, no onda je uzdahnuo i rekao: »Bog je dao ljudima već na svijetu toliko sreće, te mi se čini, da im ne može valjada veće ni dati. Doduše zemaljska je sreća prolazna, te joj je primiješana mnoga gorčina, no veće i druge nego što su oni časovi sreće ovdje, ipak možda nema ni tamo. A stoljeća da bi u rajskim radostima prolazila kao čas? To ne mogu ni vjerovati. Vjerovao bih to samo onda, kad bih se o tom samo bar približno mogao uvjeriti. O da mi Bog dade u toj stvari samo malo iskustva!«

Htio je sada moliti, ali su mu se misli, što ih je netom izrekao, neprestance vraćale te ga odaljivale od nepomućene topline molitve. Napokon je rekao sebi: »Navaljuje na me sumnja. Ne mogu da je nadvladam. Bože moj, nadvladaj je ti i izvedi me — poučivši me — iz neizvjesnosti!«

Prestrašio se svojih riječi; zar je smio Boga izazivati i njemu, stvoritelju, pokazivati put, mjesto da ga sam ponizno traži? Nije li to bilo, kao da u svojoj slaboj vjeri iskušava Boga?

Bio je zbunjen i ne mogući da moli, ustao je, previnuo list u knjizi i uzevši je pod pazuho, izišao je iz tamnoga hrama. Bilo mu je, kao da je s njega spao teret. Sunce je izlazilo, tamne šume, kao da je u njih spala jutarnja zora, procvale su slatkim svijetlom, koje prodire u njihovo tajanstveno sumračje, miris nebrojenih cvjetova dizao se u čisti uzduh, a cvrkut davno probuđenih ptica odjekivao je otvorenim krajištem, kojemu se vidjela daljina kroz ovdje ondje prekinute šume. Modri su talasići jezera šaptali, a brat Ambrozije, stojeći na rubu vode, vidio je svoju sliku u njihovu ogledalu, vidio je sebe u svijetlu sjaju svoje mladosti, u onom bijelom redovničkom odijelu ružičasto obojenu svijetlom lijepoga jutra. Morao se sam sebi nasmijati i sagnuvši glavu zahvalio je Bogu za obilati dar cvjetne mladosti, za mir duše i za čar prirode. »Bože,« reče, »osjećam se sretnim!«

Polagano je išao livadom prema šumama i uskoro je bio u njihovu duboku krilu. Zelenile su se oko njega, otvarale se, a iza njih na gorama plavile se druge na otvorenu obzoru. Brat je Ambrozije udisao miris bilja u sebe, gazeći po mekoj mahovini, kidao sitne cvjetiće i vezao ih u kiticu. No najednom je stao iznenađen. Vjetar je jako zadunuo, šume se uzdrmale, zahučale iz duboka kao navala vode, a onda je njihova huka polagano jenjavala, dok se samo slatki šapat kao nježni uzdisaj u daljini dizao, a u taj se šapat najednom umiješalo pjevanje ptice, pjevanje najprije tihano, tihano kao bućkanje vala, a zatim jače, čistije, pobjedničko, svečano pjevanje, kakvoga brat Ambrozije nije cijeloga svoga života još nikad čuo. To je pjevanje obuzelo cijelu njegovu dušu, svladalo ga i vuklo ga za sobom u nepoznato, najslađe mu se suze spuštiše na oči, morao je pokleknuti, sklopio ruke i podigao svoje oči u visinu. Tada je opazio pticu, gdje se diže polagano uzduhom, prožetim sunčanim zrakama; nije bila veća od slavuja, perje joj nije bilo sjajno, ali su joj oči bile kao jutarnje zvijezde, a iz njih je teklo nešto tako čudovito kao ono veliko, sveto, ozbiljno, a ipak neiskazano slatko, anđeosko pjevanje, što ga je neprestance ulijevala bratu Ambroziju iz gr'oca u uho, kao što se sveto ulje lije iz crkvene posude.

»Bože, to dolazi iz tvoga raja!« bilo je sve, što je brat Ambrozije mogao misliti i osjećati. Za užitak i sreću, koju je osjećao kod te neprekidne pjesme ptice, nije bilo ljudskih riječi.

(Nastavit će se.)

Haljine od baršuna su lijepe i praktične. Baršun kao i ukras za takove haljine možete u velikom izboru kod nas naći.

Lipak

Radićeva 10 ZAGREB Ilica 73

EVROPU U PRIPOVIJESTIMA PRIKAZUJE

„RAZGOVOR UGODNI"

kalendar za g. 1932.

Cijena dinara 10·—, za tebe samo dinara 7·—

Sprve stranice knjige života

(Svršetak sa str. 743)

prijeko. Uostalom većina je ljudi bolja nego što to i sami slute. K tomu svaki nosi lik Kristov, otkad je Bog postao čovjek. Tako je eto i bezbožnik još sličan Bogu. Barem to možemo kod njega ljubiti.

Ovo, što nam može ispuniti život, jest svijest, da on mora ostati neispunjen. Goethe je to nazvao odricanjem. U neispunjenu čovjeku onda ima još mjesta za vječnost.«

IZ NAŠIH KRAJEVA

SVEČANA PROCESIJA U SPOMEN 1500 GOD. EFEŠKOG SABORA U KOPRIVNICI

ZAVRŠETAK MISIJA. PROCESIJA SE VRAĆA U CRKVU

SREDNJOŠKOLSKA OMLADINA PRATI MISIJSKI KRIŽ

SV. MISIJE U KOPRIVNICI

Naša je Koprivnica nedavno imala sv. misije. Misije su trajale osam dana, od 18. do 25. listopada, a držali su ih oo. Tomo Jagrić, Nikola Buljan i Božidar Šantić iz Zagreba. Misijske propovijedi držale su se svaki dan u 6 i po sati ujutro i u 6 i po sati navečer. Crkva je bila kroz sve vrijeme misija puna pobožnoga svijeta, koji je pomnjivo pratio riječ Božju. Dne 20. listopada održana je svečana procesija u čast sv. Josipu, koja je obišla prostrani gradski park. U procesiji nošen je kip sv. Josipu, a svi su učesnici držali goruće svijeće i pjevali nabožne pjesme. Tri dana kasnije, dne 23. listopada bila je procesija u čast Bl. Dj. Marije na spomen 1500. godišnjice efeškog sabora, koji je javno proglasio crkvenom naukom vjerovanje da je Bl. Djevica Mati Božja. Sv. misije završile su u nedjelju dne 25. listopada svečanom službom Božjom uz asistenciju i veličanstvenom procesijom u čast presv. Oltarskog Sakramenta.

KAZALIŠTE

»NAŠ ŽUPNIK KOD SIROTINJE.«

Prošle sezone pobudila je mnogo komentara premijera komedije »Naš župnik kod bogatih«, koju su prema istoimenom romanu Clementa Vantela dramatizovali André de Lorde i Pierre Chalne. »Naš župnik kod sirotinje««, komedija, koja se nastavlja na gori spomenuto djelo i koju smo po prvi put gledali u Zagrebu 5 studenoga, sigurno ne će povući za sobom toliko komentara. Prvo je djelo preveć karikiralo dobrog i poštenog župnika Pellegrina, koji svakome u brk odbrusi ono, što ga ide, a pored toga dovelo ga je u ambijenat, koji je nedolično iznositi na pozornicu pogotovu s onakvom režijom i onakvim scenama, kakve smo kod nas u Zagrebu vidjeli. Novo djelo dovodi Pellegrina i opet u nove i čudnovate situacije, no i u glumi i u režiji kao i u tekstu taj župnik uza svu svoju primitivnost i uza svu svoju neobičnu narav i manire, koje mu je naturio život, ostaje dostojanstven i dosljedan i simpatičan. Sam njegov lik dobro je izgrađen i dobro interpretiran. Ostala lica više imaju dekorativno značenje, no ne možemo kazati da bar neka od njih nemaju životnu uvjerljivost i realnost. Radnja se mirno i jednostavno razvija, ali se zato u pojedinim činovima skače na veliko: najprije smo u dvorištu župnog dvora u Sableusu, gdje se još uvijek čuje odsjeciti glas gđe Valérie, zatim u redakciji komunističkog lista »Proletera«, gdje Pellegrin, iza kako je lišen svoje omiljele župe, svojim žuljima zarađuje kruh svagdašnji, pa u ministarstvu aeronautike kod ministra Cousineta, pa u Vatikanu kod Pape, te napokon u buffetu filmskog studija, gdje se na brzu ruku razrješuje čvor, koji je inače vrlo sekundaran i nepotreban, a koji je udešen samo zato, da se može Pellegrinovo kumče Héléne združiti s nekim Crvenim Pierreom tobožnjim komunističkim vođom. Uz mnoge duhovitosti, od kojih su neke nategnuto postavljene, niže se lijepi broj dobrih i efektnih scena, od kojih treba napose istaknuti onu, koja završava prvi čin, kao i čitavu zgodu IV. čina u Vatikanu (izuzevši neke deplasirane suvišnosti kao što je na pr. ona tendenciozna »tragikomedija« sa radiom). Peti čin, koji je prema zamisli dramatizatora imao da bude najefektniji, u stvari je najneuspjeliji. L. P.

GLAZBA

ZAJČEV JUBILARNI KONCERAT

Hrvatski glazbeni zavod i Hrvatsko pjevačko društvo »Kolo« priredili su 3. XI. koncerat u proslavu 100. godišnjice rođenja Ivana Zajca, drugoga najvećega hrvatskoga skladatelja, koja se navršila 3. VIII.

Na programu su bile same Zajčeve glazbene skladbe. Izvedena je »Jugoslavenska simfonijska slika« op. 338. za orkestar, harfu i orgulje, djelo, koje karakterizira Zajca kao orkestralnoga skladatelja: naivnost temâ, patetičnost gradnje nekonpliciranom fakturom i tradicionalnom koncepcijom. Stara romantika progovara iz svakoga takta. Dva muška zbora »Ljubica« i »Slijepac Marko« te ženski zbor »Ruža i djevojka« uz pratnju orkestra dali su značajke Zajčeve vokalne glazbe. Publici se osobito svidjela »Ruža i djevojka«, te je morala biti ponovljena. No težište je cijeloga koncerta bilo u dvjema kantatama: »Uskrsnuće« op. 939 i »Oče naš« op. 905. za mješoviti zbor, soliste, orkestar i orgulje. Trebalo bi sistematskim izvođenjem djela Lisinskijevih i Zajčevih stvoriti trajan kult njihove glazbe, kao što to čine i drugi narodi sa svojim glavnim glazbenim velikanima. Da bi to našlo u cijeloj glazbenoj javnosti jakog odjeka, dokazuje i to, što je ovaj Zajčev koncerat bio tako obilno posjećen, da je bio rasprodan. To je u današnje doba rijetkost. Izvedba je pod dirigentom Borisom Papandopulom bila markirana jakim potezima i sva prožeta velikom ljubavlju prema glazbi ovog našeg velikana, kojoj se staviše u službu zborovi, orkestar, solisti, dirigent i prof. Dugan na orguljama, a ta ljubav zahvatila je i slušače te se razvila u apoteozu glazbene umjetnosti, koju nam je Zajc dao. Dr. J. A.

MAJKA I DIJETE

JEDINO DIJETE

Jedino dijete je roditeljima velika briga. A to je i razumljivo, pomislimo li, da su sve nade roditelja, uprte u njega. Oni, koji imaju više djece, mogu se, ako jedno dijete umre, ako je nevaljalo, bolesno, ako ne uspijeva u školi i t. d., tješiti drugom djecom, dok je dijete jedino, i sva sreća roditelja ovisi o njegovoj sreći, o njegovu zdravlju i napretku.

Nažalost, u novije doba ima mnogo roditelja, koji ne obazirući se na Božji i prirodni zakon, ne će da imaju više od jednog djeteta. Istina, ima slučajeva, kada krivnja ne leži na roditeljima, ali to su rjeđi slučajevi. Velik broj današnjih bračnih parova ograničuje se svojevoljno na jedno dijete iz nekih tobožnjih ekonomskih i zdravstvenih razloga; boje se, da veći broj djece ne će moći »pristojno odgojiti«, majka se boji, da će »izgubiti ljepotu« i t. d. To zlo ograničavanja poroda rašireno je nažalost i u mnogim našim krajevima, a poznato je pod imenom »bijela kuga«.

Roditelji, koji misle, da će s jednim djetetom lakše izići na kraj, teško se varaju. Jedino dijete je mnogo teže odgojiti, nego desetero djece. Upravo su strašne odgojne posljedice, što ih ima osamljenost djeteta u obitelji.

Jedna vrijedna majka rekla je nakon prvog poroda: »Ne smijem prema svome djetetu da budem tako okrutna te ga pustim, da samo odraste. Ja sam sama bila jedinica pa znam, što to znači, odrasti bez brata i sestre.« Budući da je bila bolesna, liječnici su joj savjetovali, da se ne izlaže opasnostima drugog poroda, ali je ona odgovorila: »Žrtvovat ću, ako treba, i svoje zdravlje, da moje dijete ne bude osamljeno.« Drugi je porod dobro prošao i ta hrabra mati zdrava je i sretna sa svojom dječicom.

Najteža stvar u odgoju jedinog djeteta jest u tome, što to dijete raste u okolini, koja njemu ne pristaje. Ono je samo s roditeljima, sa odraslima, a to je zlo. Dijete mora da bude dijete. Da to može biti, potrebito mu je dječje društvo. A najbolje dječje društvo su svakako braća i sestre. Dolazeći u doticaj samo s roditeljima, s odraslima, dijete postaje prerano zrelo, postaje, kako obično kažemo »starac« ili »starica«. To je dijete, istina, »pametnije«, »darovitije«, od ostale djece, ali to je redovito na štetu njegovog sveukupnog tjelesnog i duševnog razvitka. Umjetno procvalo cvijeće nije nikada tako lijepo i mirisavo, kao ono, koje se normalno na stabljici rasvjetalo. Moramo znati, da je dijete slabo, nerazvijeno stvorenje, koje treba da ojača i da se razvije u doticaju sa svojom okolinom. Ako je ta okolina takva, da na dijete postavlja preteške zadatke, takve zadatke, koji nisu u razmjeru sa dječjim sposobnostima, dijete se ne može pravilno razviti. A takav je slučaj baš kod jedinog djeteta. Ono dan i noć gleda samo život odraslih — svojih roditelja — i svakog časa osjeća, kako je nedoraslo onim životnim zadacima, koje ti odrasli s lakoćom izvršavaju. Najjednostavniji čini, kao na pr. otvaranje vrata, umivanje itd., koje dijete ne može da samo izvrši, bude u njemu osjećaje vlastite slabosti, nedoraslosti (t. zv. Minderwertigkeitsgefühle), koji su vrlo štetni po duševni razvitak djeteta. Iz osjećaja vlastite nemoći, kod djeteta se javlja neka pasivnost, lijenost, oslanjanje na druge, a znademo, da su to loša svojstva u životu. Javlja se i zavist prema onima, koji su u životu sposobniji, jači, zloba, osvetljivost, mržnja na ljude.

Sve se to u mnogo manjoj mjeri javlja kod djece, koja imaju braće i sestara. Ona nalaze kraj sebe sebi slična stvorenja, nedorasla i nejaka te svoje male sposobnosti mjere o njihove, a njihove opet o sposobnosti odraslih. I ako osjete svoje slabosti, ne čini im se to ničim čudnovatim, neobičnim, nego sasvim razumljivim — ona osjećaju da su djeca. U društvu i takmičenju sa svojim malim drugovima, braćom i sestrama, razvijaju ona malo po malo svoje slabašne sposobnosti i tako se odgajaju za vrijedne, zrele ljude, koji će znati prkositi svim nepogodama života i rješavati zadatke, koje im život zadaje.

Jedino dijete duboko ćuti — i to mi često ne opažamo — sv osamljenosti. Ono je nekako izv bljeno, neshvaćeno, zapušteno te z viđa onoj djeci, koja imaju u ob telji svoje društvance — braću sestre. To osjećanje osamljenosti prc teže se često do u kasne godine. Za se često lica u našoj narodnoj pje smi ne tuže: »nemam brata ni se strice?«

Jedna druga loša pojava u odgoju jedinog djeteta je njegova nepravilna ljubav prema roditeljima. Razumljivo je, da kod jedinog djeteta nastane često neko (više puta i nesvijesno) takmičenje među ocem i majkom, tko će od njih osvojiti ljubav djeteta. Dešava se često, da majci uspije da dijete sasvim za se predobije, tako da se dijete otuđi od oca, a kako je to loše i ne treba posebno tumačiti. Često takva mati traži od djeteta osobitu nježnost, pretjeranu pažnju, pa ako u kasnijim godinama, uslijed vanobiteljskog upliva, dijete prema majci nešto ohladi, dojimlje se to vrlo teško njenog srca. Ima slučajeva, da su majke počinile i samoubojstvo, jer ih je njihovo »jedino dijete zaboravilo i zapustilo«.

Mnogi roditelji, koji imaju samo jedno dijete, nastoje da se to njihovo mezimče što bolje »nauživa života«. Zato vode svoje dijete tamo, gdje mu nikako nije mjesto: u kino, u kazalište, u noćne zabavne lokale i t. d. Ovakvo izjednačivanje djeteta sa odraslima ima redovito za posljedicu rastrojene živce, tešku neurasteniju. Često pri ovakvom priučavanju na »užitke života« dijete otkrije i loše moralne strane svojih roditelja te ili ih počne prezirati, ili — što je mnogo češće — nasljedovati.

Jedino dijete stiče često i svoju sliku o svijetu i životu na pogrešan način. Mjesto da samo, vlastitim iskustvom, tražeći, tapkajući, varajući se i pogađajući, dolazi do spoznaje o svijetu koji ga okružuje, ono dobiva gotove, apstraktne i formalne pojmove, koji su mu životno sasvim strani. Tako nastaju ljudi, koji nikako ne razumiju onu pravu vezu, koja postoji među vjerskim, moralnim i znanstvenim istinama i svakidanjim životom. Među njihovim mišljenjem i djelovanjem, zijeva uvijek jaz, koji je teško zatrpati, jer je lošim odgojem u najranijem djetinjstvu stvoren.

Napomenuli smo samo par loših strana, koje pokazuje odgoj jedinog djeteta. Mogli bi se tome dodati još mnogo toga. Jedino dijete — ponavljamo — teško je odgojiti. Zato će svaki katolički roditelj razumjeti, da Bog i priroda govore iz dječjih usta, kada ono moli: »Mamice... tatice... ja bih htio bracu... ja bih htio sekicu...« R. K—ić.

Bez njege zarana i mlada ispada kosa

neka si to svatko upamti, jer na pitanje sigurno neće nitko dati iskreni odgovor, a najmanje htjeti sam priznati da je on sam krivac svojoj ćelavosti. Zato treba da svatko njeguje za za mlada svoju kosu, neka si barem jedan puta u mjesecu opere kosu sa

Kopfen-Shampom od kopriva, a osim toga neka si u tjednu 2-3 puta kosu i temelj dobro pokvasi i natare sa poznatom Biljevnom izcrpinom od koprive, koju proizvađa i u promet stavlja bocu za Din 20·— stara godine 1599. osnovana

KAPTOLSKA LJEKARNA SV. MARIJE. Vlast. Vlatko Bartulić, Zagreb

Za najmlađe čitatelje najbolje je da naručite

„MALU MLADOST“

Pretplata 9 dinara na cijelo godište!

IVANIĆ-GRADSKA SPOMENICA

NAPISAO ANTE ŠIMČIK

Nedavno je u Ivanić-gradu bila krivena ploča s natpisom »Uspo-eni Đure Stjepana Deželića sena-ora grada Zagreba i književnika, a hrvatskog vatrogastva * 25. III. 838. u Ivanić-gradu, † 28. X. 1807. u agrebu. Postavili prinosima njegovih tovatelja 1931. Vatrogasno društvo Građanska čitaonica«. Odziv akciji za stavljanje ove ploče na rođenu kuću Deželićevu u Ivanić-gradu bio je povoljan, pa se odbor odlučio da u toj prigodi izda zaseban spis od 132 strane, o Ivanić-gradu. Knjižica je izašla pod natpisom »Ivanić-Grad, Spomenica izdana uz otkriće spomen-ploče Đ. S. Deželiću« s ovim sadržajem I. Horvat, Đ. S. Deželić; R. Horvat, Povijest Ivanića; Đ. S. Deželić, Ivanićke uspomene; J. Šćetinec, Obrtnici nekoć i sada; Đ. S. Deželić, Ivanićki čizmarski ceh 1804.; V. Deželić st., Uspomene; A. Metzger, Hrvatsko vatrogastvo; S. Pavunić, Općina Ivanić-grad; Znameniti Ivanićani; Pogovor odbora; Popis darovatelja. Knjižica nosi na čelu sliku otkrite ploče, koja je trebala biti i u samoj knjizi još jednom otisnuta, i više slika Ivanićana i pogleda na Ivanić, među ovima i sliku jednokatne nagnute drvenjare, tipične posavske gradnje od hrastovine, u kojoj se rodio čovjek, koji je bio najpopularniji, a možda i najzaslužniji građanin zagrebački između 1871. i 1907. Od članaka najznatniji su Metzgerov, o vatrogasnoj organizaciji u Hrvatskoj i Horvatov, o historiji obaju Ivanića, Ivanić-Kloštra, matice, i njegova izdanka Ivanić-Grada. Istorija Ivanića vezana je tijesno za biskupiju zagrebačku time, što je Ivanić s okolinom, kao i susjedna Čazma i Dubrava bio od ugarskih kraljeva darovan biskupiji u Zagrebu, osnovanoj 1093. Biskupi zagrebački kao zemaljska gospoda Ivanića učinili su mnogo, da se to mjesto podigne time, što su u njemu osnovali ženski benediktinski manastir (za biskupa Stjepana II. Babonjega), i kad je ovaj pogorio od Tatara, drugi ženski manastir, premonstratski (za istog biskupa), koji se bavio odgojom i poukom ženske djece. Ne manje značenje imao je Ivanić kroz to, što su u njemu vrlo često boravili zagrebački biskupi, koji su u srednjem vijeku više sjedili u Ivaniću Čazmi i Glogovnici (opatiji cistercita ili »srakara«) nego u Zagrebu, gdje su imali drveni hrastov dvor, jedva bolji od dvorova u spomenutim mjestima. Najviše su učinili zagrebački biskupi za Ivanić, kad su mu u 13-om vijeku dali povlastice slobodnog sela i kasnije slobodnog varoša onako, kao što su to prije već bili podijelili Čazmi. Time je bio novoj naseobini, na mjestu današnjeg Ivanić-grada, omogućeno stvaranje obrtničkog i trgovačkog života. Stoga je sasvim razumljivo, da je prvi članak o povijesti Ivanića napisao Adam Baltazar Krčelić, u svojoj znamenitoj knjizi »Historia Ecclesiae Zagrabiensis« (Historija Crkve Zagrebačke), koja je štampana u Zagrebu od g. 1744. do 1770. Za nemira, koji su u Ugarskoj i Hrvatskoj digla neka gospoda, pristaše anžuvinske dinastije, protiv kralja Zigmunda, postradao je Ivanić g. 1387. od kraljeve vojske, koju je protiv Pavla Horvata, biskupa zagrebačkog, vodio Ladislav od Lučenca, ban severinski, vrhovni kapetan Slavonije, Dalmacije i Hrvatske, ali se opet oporavio, jer su mu biskupi iznova potvrdili njegove povlastice i autonomiju. U petnaestom stoljeću lijepo se razvijao Ivanić, dok nijesu pod kraj toga stoljeća zaredale u Slavoniju turske provale iz Bosne, koje su se prije toga javljale vrlo rijetko. (Prva je bila g. 1396. nakon poraza Zigmundova kod Nikopolja, i njeni sukrivci Stjepan Lacković od Čakova Turna i njegov sin bili su radi te veleizdaje ubijeni na saboru u Križevcima 1397.). U to doba imao je Ivanić žive veze sa Zagrebom, i u starim zagrebačkim spomenicima spominju se češće ivanićki zidari, a u zagrebačkom kaptolu spominju se gdjekada kao članovi po trojica rođenih Ivanićana.

G. 1508. bio je od biskupa Luke osnovan franciskanski manastir u Ivaniću, no taj je naskoro opustio radi turskoga straha, kao i ženski manastir, u kojemu su g. 1499. bile samo dvije koludrice, cistercitke, jedna stara i nemoćna, a druga odviše mlada, pa je stoga uprava kuće bila povjerena svjetovnim svećenicima. Kad su Turci u sredini 16-og vijeka osvojili Požegu, Čazmu, Kraljevu Veliku, zaključio je sabor kraljevine Slavonije g. 1557. ,da se grad u Ivaniću jače utvrdi. Kroz to je Ivanić postao branik na slovinskoj Krajini, i onaj dio Slavonije, koji su osvojili Turci zadržao je staro ime i njegovi stanovnici zvali su se Slovincima još pod konac 17-og stoljeća; onaj dio Slavonije, koji je ostao pod banskom vlašću, pod konac 17-og i u početku 18-og stoljeća primao je sve više hrvatsko ime, koje je kao izrazitije prevladalo nad starim imenom »slovenskog orsaga«. Benedikt Vinković uveo je iznova franciskane u Ivanić g. 1639. Za turskih ratova prešao je Ivanić iz biskupskih ruku u vlast krajiške uprave, pod kojom je ostao do razvojačenja Vojne Krajine 8. lipnja 1871. Isti dan bio je Ivaniću podijeljen naslov i značaj grada. Ivanić-Grad imao je g. 1890. 848 duša, a 1921. 888, dok je selo Ivanić Kloštar već 1890. imalo 1227 duša. Ipak su se Ivanićani uvijek otimali (još za Josipa II.!) i branili od toga, da budu s Ivanić-Kloštrom združeni u jednu veliku općinu.

K znamenitim Ivanićanima Đuri i Josipu Kundeku, Josipu Jurju Posiloviću, nadbiskupu zagrebačkom, Stjepanu Basaričeku, pedagogu, fra Andriji Blaškoviću, Ivanu Švearu, svećeniku i autoru »Ogledala Iliriuma«, Cvjetku Rubetiću, kanoniku i književniku, koji su nabrojeni u ovoj knjizi po »Znamenitim i zaslužnim Hrvatima 925.—1925., možemo dodati Pavla iz Ivanića, koji je bio kanonik zagrebački i kanonik štilac čazmanskog kaptola, a prije toga notar kancelarije kralja Vladislava Posmrčeta. Po molbi i nalogu Pavla, arciđakona varaždinskog, sabrao je poslanice Ivana Česmičkoga, biskupa pečujskoga, koji se proslavio kao ugarski humanista (»Janus Pannonius-Ugrin«) i umr'o god. 1472. na Medvedgradu. Ivanićanin je bio i Martin Dubravić, rođeni Srbin, koji je stekao velike zasluge za sjedinjenje Vlaha u Slavoniji i Žumberku, i koji je sa Simeonom Vratanjom, marčanskim arhimadritom išao u Rim g. 1611., gdje je Simeon bio od pape posvećen za biskupa. Dobrović je bio ivanićki župnik i uživao dobar glas na carskom dvoru kao uzoran svećenik. Umr'o je negdje prije g. 1625. na glasu svetosti i čudesa, koja je tvorio već za svoga života (vidi Janko Šimrak, De relationibus Slavorum meridion. cum S. Rom. Sede Apostolica saec. XVIII. sv. I. Zagreb, 1926. Izdanje Hrvatske bogoslovne akademije sv. VII.). Na knjižici nije označena cijena, i gdje se naručuje.

Ante Šimčík

RAZNE KOŽNE BOLESTI

kao osipe, prištiće, te uslijed vlage ili znoja izjedenu kožu liječi uspješno kod djece i odraslih poznata mast

BABYMIRA-CREME

Svaka kutija providena je sa zaštitnim znakom i imenom „Babymira-Creme". Dobiva se u ljekarnama ili kod proizvoditelja uz cijenu od Din 10·— po kutiji.

Ljekarna „Zrinjskomu" H. Brodjovin, naslj. J. SALOPEK, Zagreb, Zrinjski trg broj 20

ZADRUŽNA PUČKA ŠTEDIONICA

k. z. u ZAGREBU

TRG KRALJA TOMISLAVA 21.

prima uloške i daje zajmove uz najpovoljnije uvjete

SVEGA POMALO

Prodavanje djece u Kini. Ovih dana je Društvo naroda sastavilo naročitu komisiju, koja će doskora otputovati u Kinu, da u zajednici s kineskom vladom poradi oko ukinuća sramotne trgovine djecom. Otkad su Kinu stigle velike nevolje, prodavanje je djece, koje je i do tada bilo u običaju, jako uznapredovalo. Milijuni bjegunaca, koji su za vrijeme velikih poplava ostavili svoju postojbinu prodaju u očaju svoju djecu — često za vrećicu graha ili riže.

Pronađena umjetna guma. Velike američke tvornice Dupont i de Newours & Co. objavile su, da je američki svećenik i učenjak prof. Julije A. Nieuwland pronašao način, kako se može umjetno proizvoditi guma. Kako je poznato, dosada se guma dobivala samo kao sok jedne vrsti drveta — gumovca. Već davno su mnogi, među njima i glasoviti nedavno umrli Edison, nastojali da pronađu način, kako bi se gumu dalo umjetno, kemijskim putem proizvesti. Umjetna guma, koju je pronašao prof. Nieuwland, pravi se uglavnom od acetilena i nekih soli.

Najveća knjiga na svijetu. Najveća knjiga nalazi se u Americi: to je neka biblija iz 18. stoljeća, čije su ilustracije u prirodnoj veličini. Ova knjiga je visoka dva metra i pol, a široka metar i 70 centimetara. Uvezana je u kožu sa srebrnim uglovima, teška je stotinu kilograma i vrijedi čitav mali imetak. Nalazi se u posjedu jednog newyorškog antikvarijata.

Brza pomoć smrznutima. Smrznutog čovjeka ne smijemo odmah unijeti u toplu sobu. To je vrlo pogibeljno. Stoga ćemo ga najprije unijeti u hladnu prostoriju i tu ćemo ga razodjeti. Zatim ćemo ga trljati snijegom, ili hladnim mokrim krpama. Eventualno upotrebit ćemo veoma oprezno i umjetno disanje. Kad se smrznuti [illegible] iko onda ćemo ga unijeti u mlaku sobu te ćemo ga dobro pokriti. Poslije toga unijet ćemo ga u toplu sobu i tu ćemo ga grijati. Sada mu smijemo davati toplo piće ili alkohol u veoma malim obrocima.

Krzno uzročnik kožnih bolesti. U Leipzigu je osnovano društvo, koje istražuje uzročnike nekih kožnih bolesti. To je društvo došlo do rezultata, da su nekim kožnim bolestima uzrokom krzna koja nosimo. Stoga to društvo upozorava i traži, da se prestane nošenjem krznene odjeće.

Zašto ljudi postaju dalekovidni? Ima puno ljudi, koji drže pri čitanju novine ili knjigu posve udaljeno od očiju u ispruženim rukama. Takva čeljad mora uzeti naočale. To je nešto posve naravnoga, to je znak dalekovidnosti. Dalekovidnost ili hipermetropija nastaje onemogućenjem promjene oka pri motrenju posve blizog i dalekog predmeta. Očna leća sastoji se iz neke kristalne elastične mase, pa se pri raznim udaljenostima gledanog predmeta sploštava ili deblja. Kad ostarimo, leća izgubi svoju elastičnost. Ona otvrdne sve više i postaje krutom te se nemože gibati, koliko je to potrebno. Tako dolazimo do sve veće dalekovidnosti.

Svjetionici i ptice selice. Mnogo ptica selica pogine na putu prigodom lijeta u toplije krajeve. Puno ih pogine od svjetionika, jer ih zaslijepi njihova prevelika svjetlost. Nalete i glavom udare o njega, ili o zaštitne ploče, koje su namještene na njemu. Da se tome izbjegne, namještene su na Helgolandskom svjetioniku posebne ptičje zaštitne ploče. Ove ploče dovoljno rasvjetljuju svu okolicu tako, da to ptice vide i da se mogu čuvati. Te su se naprave pokazale posve praktičnima, te su njima snabdjeveni svjetionici Funkenhagona, Arkone, Ekernförda i još neki drugi. Za to je sada manja pogibelj za ptice, pa se nalazi puno manje ranjenih ili mrtvih ptica ispod tih svjetionika.

THÈ BABY

najjeftiniji kino-projekt aparat. — Potreban je svakoj [illegible] svakom [illegible]

KUĆANSTVO

GRIJANJE I ZRAČENJE STANOVA

Malo ima krajeva u našoj državi, gdje je [illegible]

ZA OSVJEŽENJE

tijela i zraka u kući za bolesne i živčano slabe osobe, za put i kuću

TOALETNI OCAT

Je sastavljen iz aromatičnog ljekovitog bilja po našem starom, iskušanom prepisu. Od osobite je koristi u svakoj kući i na putovanju. Osvježuje tijelo, okrijepljuje živce bolesnih i slabih, služi za umirenje, trljanje, pranje i kupanje, kod nesvjestice, glavobolje, prehlade, uzrujanosti, napora i umora. Upotrebljava se za mirisanje i trljanje ili se pije smiješan sa vodom na žličice, jače razrijeđen s vodom služi za pranje i oblaganje prema potrebi hladno ili ugrijano. Ne kvari se nikada i može se uvijek upotrijebiti. **Cijena boce Din 15·—.** — Proizvadja i stavlja u promet stara g. 1599. osnovana

KAPTOLSKA LJEKARNA SV. MARIJE

Ljekarnik **VLATKO BARTULIĆ ZAGREB**

Jelačićev trg broj 20.

lacijom kroz peć van. Potrebno je, da se taj pokvareni uzduh neprestano odvodi iz sobe, jer sadržaje u sebi mnogo ugljične kiseline. koju mi izdišemo i koja je škodljiva. Računa se, da djeca izdišu u satu oko 0·01 m^3 ugljične kiseline, odrasli 0·016 m^3, a ljudi koji teško rade oko 0·035 m^3. Osim toga stvara se mnogo ugljične kiseline gorenjem petrolejske lampe ili svijeće ili plina.

Budući da uzduh u sobi smije sadržati samo 0·7 do 0·8 pro mile ugljične kiseline, vidi se, kako je potrebna u sobama dobra ventilacija. Isto kao i ugljična kiselina mora se iz soba odstranjivati i vodena para, koju mi obilno izdišemo.

U pravilu mora se uzduh u sobi promijeniti u satu do pet puta. To je lako moguće i bez promaje. Kroz zidove od opeka strujanje je uzduha razmjerno vrlo veliko. Kad jako puše vjetar, može se to strujanje uzduha kod tankih zidova upravo osjetiti. Takve se prostorije ne daju ugrijati. To se kod gradnje može donekle spriječiti time, da se u zidove meću neke ploče za izolaciju.

Strujanje uzduha mnogo sprečava i bojadisanje zidova.

Radi toga može se preporučiti moderni način gradnje sa heraklitom, koji ne propušta toliko strujanje uzduha. To je doduše skuplji materijal od opeke, ali uza svu tankoću zidova, može se više zadržati temperatura u sobama, pa se to isplaćuje na ogrjevu.

Š A L E

Židov i Rothschild. Poznatom bogatašu Jamesu Rothschildu znala su braća u vjeri često da dosađuju, moleći od njega novaca, a osobito su se u tome isticala braća iz Poljske, koja su posjećivala Paris. Tako se jednog dana dade najaviti jedan poljski židov, ali sluga pred vratima izjavi, da gospodara nema kod kuće. No lukavi posjetnik ne povjerova, nego zamoli slugu, neka bar izruči jednu kartu, na kojoj su bila napisana hebrejska slova: G. M. J. R.

J. Rothschild, koji je bio kod kuće zainteresuje se za ta slova i naloži slugi, da pusti brata po vjeri unutra.

Bogataš upita židova, što znače slova na karti. Židov se na to duboko nakloni i reče, da slova znače: »Guten Morgen, James Rothschild«. (»Dobro jutro, James Rothschild«). Što hoćeš time da kažeš?« upita bogataš dalje. Posjetnik se ponovno nakloni te kaže: »Gib mir James Rothschild.« (»Daj mi, James Rothschild«.) Rothschild ga na to nadari zlatnim dukatom. Ali lukavi Poljak okrene dukat te nadoveže: »Ona slova znače još: »»Gib mehr James Rothschild« (»Daj više James Rothschild«.) Bogataš izvadi još jedan dukat i potjera lukavog posjetioca napolje s riječima: »Nosi mi se ispred očiju, jer ćeš mi još s ta četiri slova isprazniti čitavu blagajnu!«

Abeceda. Ivica uči slova. Mati ga upita: »Što dolazi iza slova A?«

»Sva ostala slova, mamice.«

Sjećanje s puta. »Je li Vam mladi direktorov sin pisao sa svoje automobilske turneje?«

»Da, pisao nam je dvije dopisnice, jednu iz zatvora, a drugu iz bolnice.«

U laži su kratke noge. Obolio jedan bogati trgovac, koji je bio poznat sa svoje škrtosti. Prijatelji ga nagovoriše da se obrati dru I., koji je poznati specijalist. »Da li je skup?« upita trgovac. — »Za prvi pregled računa sto dinara, a za sve daljnje po 60 dinara«. — Dobro, pomisli trgovac i ode k specijalisti. Predstavi mu se: »Evo me opet k Vama, gospodine doktore. To je već treći put.« — »No, dobro — odgovori liječnik — samo nastavite, kako sam Vam zadnji put rekao.« I uze 60 dinara.

Užasan događaj. Liječnik, koji je liječio gosp. Ivšića bio je vrlo savjestan. Gosp. Ivšić bio je dobio laganu prehladu, a liječnik je dolazio da ga posjeti dnevno do dva i do tri puta.

Petog dana, kad je u jutro liječnik došao da obavi svoj običajan posjet, iziđe mu gđa Ivšić u susret i reče:

DOBRIJAN: Danas je vani uzasno zima. Baš je fino malo se ogrijati kraj peći. Samo ne znam, šta ta moja cigara danas ima tako nekako čudan miris . . .

»Molim Vas lijepo, gospodine doktore, da oprostite i da se ne uplašite — moj muž je ozdravio.«

U hotelu. Gost: »Gospođice, voda za brijanje, koju ste mi donijeli, gotovo je sasvim hladna.«

Sobarica: »Ali, gospodine, to je Vaš čaj.«

Naslijeđeni talenat. »Bojičić je počeo slikati i posao mu ide vrlo dobro. Već je prodao četiri uljene slike. On kaže, da je svoj talenat naslijedio od oca.

»Zar mu je otac bio slikar?«

»Ne, otac mu je bio trgovac slikama.«

Ispravan zaključak. »Životinje trče mnogo brže nego ljudi« — učila je mati maloga Juricu. — »Tako na primjer trči pas mnogo brže nego čovjek.«

»Pa to je sasvim razumljivo« — odgovori Jurica — kad ima četiri noge, a ne samo dvije.«

Ne zna. »Upravo pred par časa mi je zubar izvadio zub.«

»Da li te još boli?«

»Ne znam, ostao je kod zubara.«

Kod seoskog brijača. Mušterija: »Čujte, vi ste, ako se ne varam, pljunuli u četkicu.«

Brijač: »To je samo za strance, domaćim ljudima pljunem ravno u liče.«

Čudno kupalište. »Dakle ste tri mjeseca bili u ljekovitom kupalištu?«

»Da, ostatak su mi oprostili radi dobrog ponašanja.«

Zadaća male Katice. Mala devetgodišnja Katica napisala je o kravi ovu zadaću: »Krava je domaća životinja. Cijelo joj je tijelo prekriveno govedom dlakom. Straga ima rep s kitom. Njime tjera muhe, jer bi inače pale u mlijeko. Sprijeda se nalazi glava, koja ima rogove i gubicu. Rogovi služe kravi da bode, a gubica da muče. Ispod krave visi mlijeko. Ako potegnemo, izlazi mlijeko van. Kravin muž zove se vô. Vô je sasvim kao krava, ali mu ne visi mlijeko. Zato vô nije sisavac i zato ga upotrebljavaju za oranje. Krava se hrani travom, krumpirom i ružama. Ako je trava dobra, daje krava dobro mlijeko, ali ako grmi mlijeko se ukiseli. Krava malo jede. Ono što je jednom pojela, to jede opet, jer sve preživa dok se ne najede. Što je već jednom pojela, to joj se podrigne, pa joj je gubica opet puna. Drugo ne znam.«

Tačno izvršio. Liječnik bolesniku: »Dakle, kako se danas osjećate?«

»Ne baš najbolje, gospodine doktore.«

»Zar se niste držali dijete, koju sam vam prepisao. Rekao sam vam, da trebate uzimati otprilike istu hranu, koju uzimlju mala djeca.«

»Tačno sam se držao vašeg propisa. Pojeo sam komadić sapuna, nekoliko žličica pijeska i nekoliko krumbova.«

Zlobno. »Moj muž je juč[illegible] s lova dva zeca, pa sam [illegible] poslala na dar lugaru.«

»Zar ga je lugar primio [illegible]?«